

Hallitusohjelman kuntavaikutuksia

Kehyskuntaverkosto 4.9.2019

Varatoimitusjohtaja Timo Reina

- Strategisesta ohjelmasta palattu ilmiöpohjaisuuden kautta varsin runsassanaiseen hallitusohjelmaan, jossa paljon hyviä tavoitteita
- Kirjaukset ja eurot eivät kulje käsi kädessä – esim. kuntatalouden osalta tekstit lupaavia, mutta kustannusvaikutukset kysymysmerkkejä
- Selvitettäviä asioita on runsaasti, komiteatyöskentely tekee paluun
- Talous- ja työllisyyslinjausten uskottavuus ratkaisevaa
- Ohjelman toimeenpano ratkaisee paljon:
 - JTS- ja budjettiprosessit, 2020 budjettiriihi / työllisyystavoitteen toteuma
 - Puolivälitarkastelu
 - Ministerit ja strategiset ministeriryhmät
- Kolmikantaisen valmistelun rooli on suuri etenkin työllisyysasioissa – hallituksella ei näyttäisi olevan veto-oikeutta

Uuden hallituksen ohjelmassa paljon hyvää...

- Lakisääteiset eurot palautuvat
 - kilpailukyky sopimuksen ja määräaikaisten indeksijäädytysten päättyessä kunnille palautuu noin miljardi euroa
 - uudet tehtävät ja veroperustemuutokset on luvattu kompensoida täysimääräisesti kuntien valtionosuuksia korottamalla tai poistamalla muita tehtäviä tai velvoitteita
- Työllisyyspalvelut ja kotouttaminen
 - työllisyyspalveluiden järjestäminen ja toteuttaminen voidaan sopimuksella antaa yhden tai useamman kunnan tehtäväksi kuntien kanssa tehtyjen sopimusten pohjalta
 - Kuntien ja kolmannen sektorin roolia kotouttamisessa vahvistetaan
- Liikenneinfran rahoitus
 - yleiseen tieverkkoon tulee vuosittainen 300 miljoonan euron tasokorotus, suurten investointien rahoitus?
- Maapolitiikka ja MAL-sopimukset
 - Kuntien kaavoitusmonopoli säilyy MRL-uudistuksessa
 - MAL-sopimuksia laajennetaan uusille seuduille ja kesto pitenee

... ja paljon uusia tehtäviä...

- oppivelvollisuuden pidennys
- perusterveydenhuollon hoitotakuu: hoitoon viikossa
- tuhat uutta lääkäriä
- vanhusten hoivan hoitajamitoitus
- maksuton ehkäisy
- subjektiivinen päivähoito
- päiväkotiryhmien pienentäminen

...mutta mihin hintaan?

- Valtiolla ei ole tarkkaa hintalappua uusille tehtäville
- Kustannuksia tulee erityisesti
 - sosiaali- ja terveystalveluiden uudet tehtävät: esim. vanhusten hoivan hoitajamitoitus (200 milj.) , hoitotakuun kiristäminen (100 milj.) ja tuhat uutta lääkäriä
 - osaamiseen ja sivistykseen liittyvät tehtävät: esim. oppivelvollisuuden nostaminen (183 milj.), lukiokoulutuksen yksikköhinnan nostaminen (18milj.) ja subjektiivinen varhaiskasvatus (17 milj.)
- Osassa tehtävistä kustannukset riippuvat toteutustavasta
- Tässä vaiheessa näyttää, että kuntien menot kasvavat pelkästään uusien HO-satsausten myötä noin 650–700 miljoonaa ja muut kasvupaineet päälle
- Kuntaliiton ensitietojen perusteella vajausta hallitusohjelman kustannusarvioihin verrattuna on noin 250 miljoonaa euroa.

Keskeisiä Antti Rinteen hallitusohjelman kuntapäätöksiä: täysimääräinen kompensatio

Uudistuksen kustannusvaikutus, milj. euroa	Antti Rinteen hallitusohjelma (3.6.2019)	Kuntaliiton alustava arvio	Erotus 	Lisähuomioita
Sosiaali- ja terveystalvet, yhteensä 270 milj. euroa				
Sitova hoivamitoitus 0,7:ään ympärivuorokautisen hoivan yksikössä	70	200	-130	Haarukka 200-250 milj. euroa.
Peruspalveluiden saatavuus (hoitotakuun kiristäminen)	50	100	-50	Henkilöstön saatavuus saattaa aiheuttaa lisäkustannuksia
Kotihoidon ja omaishoidon resurssointi	45			Hallitusohjelmassa ei avata tätä linjausta.
Asiakasmaksulain uudistaminen	45			
Osaaminen ja sivistys, yhteensä 201,5 milj. euroa				
Oppivelvollisuuden pidennys 18-ikävuoteen ja maksuton toinen aste	107	183	-76	Kustannukset riippuvat toteutusmallista
Lukiokoulutuksen yksikköhinnan vahvistaminen	18			
Oppilas- ja opiskelijahuollon vahvistaminen, sitova mitoitus toisen asteen opiskelijahuollon palveluihin	29			Kustannukset riippuvat toteutustavasta
Subjektiiivinen varhaiskasvatusoikeus	17	Suuruusluokka oikea		
Ryhmäkokojen pienentäminen varhaiskasvatuksessa	16	Suuruusluokka oikea		
Harrastusmahdollisuus koululaisille	14,5			Tilastoja harrastustoiminnan rahoituksesta ei ole
Vahvistetaan suomi/ruotsi toisena kielenä (S2) -opetusta varhaiskasvatuksessa velvoittavaksi				Lapsimäärä vähäinen
YHTEENSÄ	470		-256	

Hallitusohjelman verolinjauksia

Kiinteistöverotus

- Kiinteistöverouudistuksen valmistelu jatkuu
- Alennetaan merituulivoimaloiden kiinteistöverotusta
- Vapautetaan luonnonsuojelulain nojalla suojellut alueet kiinteistöverosta
- Kiinteistöverotusta ei laajenneta maa- ja metsätalousmaahan

Kaivosverotus

- Siirretään kaivokset sähköveroluokkaan I ja poistetaan ne energiaveroleikkurin piiristä
- Selvitetään mahdollisuutta ottaa käyttöön erillinen kaivosvero

Energiaverotus

- Siirretään sähköveron veroluokkaan II kaukolämpöverkkoon lämpöä tuottavat lämpöpumput ja konesalit (datakeskus)
- Alennetaan verotukea yhdistetyssä sähkön- ja lämmöntuotannossa (CHP-laitos)

Veroperustemuutokset

- Kuntatalouteen vaikuttavat veroperustemuutokset kompensoidaan nettomääräisesti

Maakuntaverotus

- Mahdollisen maakuntaveron käyttöönotolla ei ole tarkoitus nostaa verotuksen tasoa.

Osa uusista menolisäyksistä kohdistuu kuntiin. Sen lisäksi edessä normaalit kehysvelvoitteet ja ikäsidonnaisista menoista aiheutuva ”tasapainottamismiljardi”

1. Kehyspäättös +989 milj. euroa

Kilpailukyky sopimuksen ja määrä-aikaisten indeksijäädytysten päättymisen vuoteen 2019, valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus ja verotulomenetysten kompensaatiot.

+1

mrd. €

2. Tasapainottamismiljardi

Kuntatalouden toiminnan ja investointien rahavirta pysyy painelaskelman mukaan 1,2–1,7 mrd. euroa negatiivisena koko kehyskauden 2020–2023.

Tarvitaan tasapainottamistoimia sekä valtiolta että kunnilta, niin menojen hillinnän kuin tulopohjan vahvistamisen osalta.

+1

mrd. €

3. Kuntien tehtäviä ja velvoitteita lisätään ja laajennetaan

- Seitsemässä päivässä lääkäriin
- Tuhat uutta lääkäriä
- Vanhusten hoivan hoitajamitoitukseksi 0,7
- Oppivelvollisuuden pidennys 18 ikävuoteen + maksuttomuus
- Lastensuojelun vähimmäishenkilöstömitoitus
- Sitova mitoitus toisen asteen opiskelijahuoltoon
- Maksuton ehkäisy alle 25-vuotiaille
- Täysipäiväinen kokoaikainen subjektiivinen varhaiskasvatusoikeus
- Pienennetään yli 3-vuotiaiden ryhmäkokoja (1/7)

+0,7

mrd. €

- Laaditaan kuntien tilanteesta kokonaisvaltainen tuoreimpiin tietoihin pohjautuva arviointi syksyllä 2019.
- Valtionosuusjärjestelmää tulee tarvittaessa kehittää niin, että se ottaa huomioon paremmin alueiden tarpeet ja erityispiirteet.
- Tuetaan kuntien yhteistoimintaa elinvoiman turvaamiseksi ja palveluiden järjestämiseksi.
- Kannustetaan kuntarakenteen vapaaehtoiseen tiivistämiseen taloudellisia esteitä poistamalla.
- Valmistellaan kunnallisen ja yksityisen sektorin eläkejärjestelmän yhdistäminen

Kuntatalouteen vähintäänkin välillisesti vaikuttavat Syksyllä 2019 meneillään olevat

selvitykset uudistukset hankkeet

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

- Kuntalain päivitys
- Talousjaosto
- Hallintojaosto

TUTKITTUA TIETOA
JA RATKAISUJA
PÄÄTÖKSENTEON TUEKSI

VALTIONEUVOSTON
SELVITYS- JA TUTKIMUSTOIMINTA

strateginen tutkimus

- Perustuslain reunaehdot kuntien tehtävien eriyttämiselle (Lavapuro) (vain Uusimaa?)
- Kuntien rahoitusperiaatteen toteutumisen arviointimenetelmän toimivuus ja uudet mittausmenetelmät

- Kunnat sote-tuottajina (kysely → selvitys)
- Uudenmaan erillisselvitys

Hallitus- ohjelman linjaukset sote- uudistukseen

- Sosiaali- ja terveystalveluiden järjestäminen kootaan kuntaa suuremmille itsehallinnollisille alueille eli maakunnille, joita on 18.
- Maakuntien päättäjät eli valtuutetut valitaan suorilla vaaleilla. Jo ensi vaiheessa maakuntien tehtäväksi otetaan myös pelastustoiminta ja ensihoito.
- Maakunnat tuottavat palvelut pääosin julkisina palveluina.
- Yksityinen ja kolmas sektori toimivat täydentävinä palveluiden tuottajina.
- Kuntien osalta tämä ratkaistaan *erillisen selvityksen pohjalta vuoden 2019 loppuun mennessä*.
- Hallitus selvittää Uudenmaan, pääkaupunkiseudun tai Helsingin alueen erillISRatkaisun *yhteistyössä alueen kaupunkien ja kuntien kanssa vuoden 2019 loppuun mennessä*.
- Maakuntien verotusoikeus ja monikanavarahoituksen purkaminen valmistellaan parlamentaarisessa komiteassa vuoden 2020 loppuun mennessä
- Itsehallinnolliset alueet mahdollistavat vaiheittaisen siirtymisen monialaisiin maakuntiin. *Tämä valmistellaan parlamentaarisesti vuoden 2020 loppuun mennessä*.

Tietoa Kuntapulssi – extra –kyselyn 2019 toteutuksesta

Kuntapulssi –kyselyllä 2019 on kartoitettu kuntakentän näkemyksiä pääministeri Antti Rinteen hallituksen 6.6.2019 julkaiseman hallitusohjelman sisältämistä linjauksista liittyen käynnistettävään uuteen sote-rakennemuutokseen.

Kysely toteutettiin sähköisenä 6.-22.8.2019 välisenä aikana

Kohdejoukko oli Manner-Suomen kunnissa:

- ✓ Kuntajohtajat
- ✓ Talousjohtajat
- ✓ Sote-johtajat
- ✓ Valtuustojen ja hallitusten puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat

Kyselyyn vastasi kaikkiaan 544 henkilöä ja sen kattavuus oli kaikkiaan 272 kuntaa (92% kunnista)

Tärkeimmät havainnot

1. Alueellisten tietojärjestelmien saaminen ensiarvoisen tärkeää
2. Alueelliset erityispiirteet tulee ottaa huomioon sote-uudistuksessa
3. Kuntien vapaaehtoista etenemistä uudistuksessa tulee tukea ennen lainsäädännön hyväksymistä
4. Kunnat ovat halukkaista laajasti toimimaan sote-tuottajina
5. Myös järjestämisvastuun siirtoa kunnille kannatetaan
6. Peruspalvelut tulee tuottaa lähellä kuntalaisia
7. 18 maakunnan malli ja maakuntavero jakavat kuntakenttää vahvasti
8. Uudenmaan erillisratkaisua ei pidetä tärkeänä muissa maakunnissa

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistaminen

TULEVAISUUDEN SOSIAALI- JA TERVEYSKESKUS -OHJELMA

- Peruspalvelujen parempi saatavuus, 7:n vuorokauden hoitotakuu
- Palvelut sovitetaan yhteen, apu yhdestä paikasta
- Sote-ammattilaisten sujuva työnjako, moniammatilliset tiimit
- Erikoistason palvelut täydentävät peruspalveluita
- Digitalisaatio tukee toiminnan uudistamista
- Tutkimus- ja kehittämistoiminta vahvistaa sosiaali- ja terveystieteitä

**Toimivat sote-
palvelut
uusissa
maakunnissa**

SOTE-RAKENNEUUDISTUS

18 maakuntaa: sote-palvelut, pelastustoimi
5 yhteistoiminta-aluetta

MAAKUNTIEN MONIALAISUUS / Parlamentaarinen valmistelu

MAAKUNTIEN VEROTUSOIKEUS / Parlamentaarinen valmistelu

Kuntien työllisyshankkeet

Tilanne 28.8.2019

Hallitusohjelma

Kuntien roolia työllisyyspalveluiden järjestäjänä vahvistetaan. Työllisyyspalveluiden järjestäminen ja toteuttaminen voidaan sopimuksella antaa yhden tai useamman kunnan tehtäväksi kuntien kanssa tehtyjen sopimusten pohjalta. Toimeenpanon tueksi säädetään tarvittaessa erillislainsäädäntö.

Vaiheistettu toimeenpano

I Vaihe: sopimukselliset yhteistyömallit kuntien kanssa – kumppanuuspilottien hyödyntäminen. Osa on jo käynnissä ja osa käynnistyy syksyllä 2019.

II Vaihe: Kuntien työllisyshankkeet. Jatketaan ja laajennetaan v. 2018 lopussa päättyneiden alueellisten työllisyyskokeilujen toimintamallia. Hankkeet käynnistyvät keväällä 2020.

III Vaihe: Räätelöityjen ja kohdennettujen kaupunkien kasvu- ja työllisyysohjelmien valmistelu. Ohjelmat käynnistyvät keväällä 2021.

Hankehaku

- toimintamallia ja reunaehtoja määritellään parhaillaan
- haku avataan kaikille kunnille budjettiriihen jälkeen
- hankkeissa kokeillaan ja arvioidaan tehostettua palvelumallia
- toivotaan kuntayhteistyötä
- lisäinfoa hausta tulossa:
 - TEM:n kirje kunnille
 - Työllisyystiistai -webcast **24.9.** klo 13.00
 - TEM:n ja Kuntaliiton nettisivut
 - Kuntaliiton uutiskirjeet

Aluekehittämisestä hallitusohjelmassa mm.

- **Aluepolitiikan tavoite alueiden välisen ja kuntien sisäisen eriytymisen vähentäminen, kuntatyypeittäin painottuvaa kehittämistä, hyvin paljon sopimuksellisuutta**
- Maakuntien liitot säilyvät aluekehittämismääräyksinä, rakennerahastojen osalta välittävän viranomaisen tehtävät säilyvät sekä liitoilla että ELY-keskuksilla
- Alueellistamislainsäädännön uudistaminen – laaditaan strategia v. 2019 loppuun mennessä
- sopimusperusteisen aluekehityksen toimintamallin tarkentaminen aluekehittämispäätöksen valmistelun yhteydessä - ei tietoa mitä konkreettisesti tarkoittaa
- Maakuntien liitoille aluekehitysraha (ent. maakunnan kehittämisrahan paluu)
- Kansallinen kaupunkistrategia ja metropolialueen erityisratkaisut (mitä muuta kuin MAL?)
- Toimenpideohjelmat seutukaupungeille ja harvaan asutuille alueille (jälkimmäiselle ryhmälle myös kokeiluja)
- Silta-sopimuksille jatkoa (positiivisen rakennemuutoksen edistäminen)

Kiitos!

Onnistuva Suomi tehdään lähellä

kuntaliitto.fi

PL 200, 00101 Helsinki
Kuntatalo, Toinen linja 14
00530 Helsinki

